

เยี่ยมเพื่อน เยือนมิตร ชวนคิด ต่อยอด

โดย อ่ำพล จินดาวัฒนะ

บันทึกการเยี่ยมพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสวงหาแนวทางหนุนเสริมและต่อยอดงานพัฒนา
นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

๘. อุตรธานี (๗สค.๕๕)

๘.๑ เยี่ยมบ้านเก่า

อุตรธานีเป็นจังหวัดใหญ่ของภาคอีสานตอนบน ผมเคยไปเป็นนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดที่นั่น
เมื่อปลายปี ๒๕๓๓-๒๕๓๕ สมัยนั้นมี ๒๒อำเภอ ประชากรเกือบ ๒ ล้านคน เมื่อแยกอำเภอหนองบัวลำภู
ออกไปเป็นจังหวัด อุตรธานีก็น้อยประชากรประมาณ ๑.๕ ล้านคน ใน ๒๐อำเภอ

ผมชอบทำงานที่อุตรธานีมาก เพราะเป็นจังหวัดที่สงบ ความเป็นอยู่เป็นไปอย่างสบายๆ บ้านพัก
ของสาธารณสุขจังหวัดอยู่ติดหนองประจักษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ที่สวยงามมาก เย็นวันไหนที่
ไม่ติดงานค้ำมีตมาก ผมก็ได้วิ่งออกกำลังกายรอบหนองประจักษ์ มีความสุขมาก



ต้นปี๒๕๓๔ ที่ริมหนองประจักษ์ ลูกสาวคนโตเพิ่งอายุได้ไม่กี่เดือน

ปลายปี ๒๕๓๔ ผมไปเรียนต่อที่เบลเยียม พอเรียนจบกลับมาในปี ๒๕๓๕ ก็ได้รับคำสั่งให้ย้าย
กลางอากาศเข้าไปทำงานในกระทรวงสาธารณสุข เลยไม่ได้กลับไปทำงานต่อที่อุตรธานี

เช้าวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ผมไปวิ่งออกกำลังกายรอบหนองประจักษ์เพื่อรำลึกถึงความหลัง
เห็นบ้านพักนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดถูกทิ้งร้าง เพราะนพ.สสจ.คนปัจจุบันคือ **คุณหมอสัญญาชัย ปิยะ
พงษ์กุล** หมอใหญ่ตัวเล็ก มีบ้านพักส่วนตัวที่อุตร จึงไม่ได้อยู่บ้านพักประจำตำแหน่ง

สมัยที่ผมเป็นนพ.สจ. **คุณหมอสัญญาชัย** เป็นผอ.รพ.หนองหาน เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีมาก ทำงานขยันขันแข็ง เป็นที่รักของทุกคน เป็นแพทย์รุ่นน้องผม ๑ ปี ถือว่าอาวุโสสูง อีกปีเดียวก็จะเกษียณอายุราชการแล้ว



คุณหมอสัญญาชัย

ทีมงานที่สจ. อุดรธานี ก็ยังพอมีคนเก่าที่เคยทำงานร่วมกันมาในอดีตอยู่บ้างพอสมควร แต่ส่วนใหญ่เป็นคนใหม่ที่ผมไม่คุ้นเคยแล้ว

ตัวเมืองอุดรธานีวันนี้เปลี่ยนไปมาก บ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น เห็นบ้านจัดสรรหลายแห่ง มีโรงแรมใหญ่ มีศูนย์การค้าหรู ใหญ่โตมาก ไม่ต่างกับที่เห็นในกรุงเทพฯ กลายเป็นศูนย์กลาง(Hub)ของจังหวัดและประเทศแถบนี้ไปแล้ว ทราบว่าคนจากประเทศลาวมาเที่ยวและซื้อข้าวของที่ศูนย์การค้ากลางเมืองอุดรธานีหนาแน่นมาก โลกาภิวัตน์ที่เป็นรูปธรรมปรากฏให้เห็นกันชัด ๆ ประชาชนในอาเซียนไปมาถึงกันอย่างสะดวกง่ายดายขึ้น โดยไม่ต้องรอเออีซี.กันแล้ว

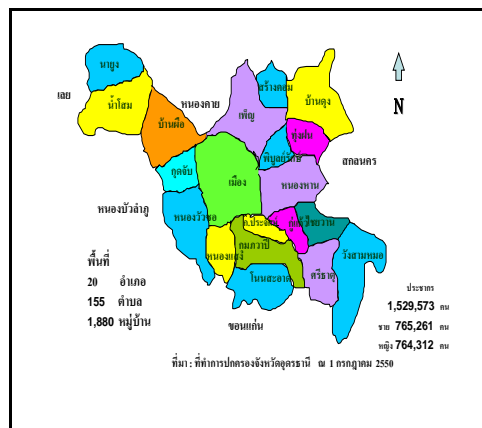
แต่ความสงบร่มเย็นของคนไทยเรากลับเปลี่ยนไปเป็นความแตกแยกด้วยเล่ห์สีต่างๆ ซึ่งสมัยที่ผมอยู่ ไม่เคยมีเรื่องเช่นนี้

เรื่องเหมืองโปแตชก็ไม่เคยได้ยินในสมัยนั้น แต่วันนี้ กำลังนำมาซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่าง และนำมาซึ่งความแตกแยกของคนกลุ่มต่างๆในพื้นที่

ปฏิเสธไม่ได้ว่า การเมืองที่รวมศูนย์อำนาจ การพัฒนาที่มุ่งเอาเงินเป็นตัวตั้ง เป็นเหตุสำคัญของความแตกแยกและปัญหาต่างๆที่กำลังตามมา ขนาดนายกอบจ.ยังต้องผ่านการซื้อตัวจากคนแดนไกล แล้วคนอุดรจะกำหนดอนาคตของตัวเองได้อย่างไร? (555)

๘.๒ อุดรวันนี้และอนาคต

ณ วันนี้ ทางกรมมีการทำแผนพัฒนาจังหวัดอุดรธานี พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๖ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เมืองน่าอยู่ ศูนย์กลางการค้า แหล่งอุตสาหกรรมเกษตร พัฒนาระบบนิเวศและธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว” มีการกำหนดเป้าประสงค์ร่วม หรือเป้าหมายการพัฒนา ไว้ ๑๓ ประการคือ (๑)ส่งเสริมพัฒนาการมีงานทำ การค้า การลงทุนและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (๒)เพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตรและลดต้นทุนการผลิตสินค้าที่เป็นเศรษฐกิจหลักของจังหวัด (๓) เกษตรกรมีอาชีพมั่นคง พ้นจากความยากจนและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง (๔)ผลผลิตด้านการเกษตรมีความปลอดภัยและได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด (๕)ส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในทิศทางเกษตรอุตสาหกรรม (๖)ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยว และการบริการเพื่อเพิ่มรายได้และกระจายรายได้ (๗)คนอุดรธานีมีคุณภาพ (๘)คนอุดรธานีมีสุขภาพดี (๙)ครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง (๑๐)บริหารจัดการแบบบูรณาการให้สังคมเข้มแข็งและปลอดภัย (๑๑)สร้างสังคมที่มีความสามัคคีสงบสุขและปลอดภัย (๑๒)บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ และ(๑๓)พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ



แผนที่จังหวัดอุดรธานี

ในแผนพัฒนานี้ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้รวม ๖ ประเด็นประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ (๑)ด้านการค้าการลงทุน (๒)ด้านการเกษตร (๓)ด้านการท่องเที่ยว (๔)ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต (๕)ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ(๖)ด้านการบริหารจัดการจังหวัดแบบบูรณาการ

อ่านแผนพัฒนาแล้ว พบว่ามีการเขียนถึงทุกเรื่องไว้แล้ว แต่จะทำได้จริงแค่ไหน และประชาชนจะได้มีส่วนร่วมแค่ไหน ยังไม่ค่อยแน่ใจ

จังหวัดอุดรธานีก็เหมือนกับทุกจังหวัดในประเทศไทย คือไม่ได้ยอดเยี่ยม แต่เชื่อมโยงและได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกรอบด้าน ไม่ว่าจะวางทิศทางการพัฒนาจังหวัดไปทางไหน กระแสโลกไร้พรมแดนก็เข้ามากระทบเต็มๆ อย่างไม่ต้องสงสัยเลย ปรากฏการณ์เซย์ฝรั่งที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างมีนัย

ยะสำคัญ ปรากฏการณ์พี่น้องจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาจับจ่ายใช้สอยอย่างหนาแน่น ปรากฏการณ์ความพยายามทำเหมืองแร่ไปแตส ฯลฯ คือประจักษ์พยานที่เกิดขึ้นแล้วจริงๆ

การกำหนดทิศทางและแผนการพัฒนาจังหวัด จึงต้องการกระบวนการและระดับการมีส่วนร่วมของคนอุดรฯที่เข้มข้นและจริงจังมากขึ้นกว่าเดิม ๆ







๘.๓ การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ก้าว่างของคนอุดร

เมื่อปี ๒๕๔๕ ผมเคยไปร่วมสังเกตการณ์การจัด “สมัชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี” เพื่อรับฟังความเห็นต่อการจัดทำพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ที่โรงแรมเจริญศรี แกรนด์ไฮเต็ล ผมเคยนำประสบการณ์ไปเขียนไว้ในหนังสือ “ปฏิรูปสุขภาพ ปฏิรูปชีวิตและสังคม” เล่มที่๑ ว่า

“ผู้เข้าร่วมสมัชชาสุขภาพมาจากหลากหลายองค์กร เกือบ๑,๐๐๐คน เมืองค์กรเจ้าภาพร่วมจัด ๗๐ องค์กร มีการมอบหมายให้ผู้เข้าร่วมศึกษาร่างพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติมาก่อน มีการจัดคิวผู้นำเสนอความเห็นอย่างเป็นระบบ...ไม่เพียงแต่การประชุมในห้องเท่านั้น ที่บริเวณหน้างานยังมีการจัดแสดงสถิติกิจกรรมสุขภาพจากชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสมัชชาฯได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกันอีกด้วย...ผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธานเปิด สาธารณสุขจังหวัดและหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนเต็มที่ โดยภาคประชาชนเป็นแกน ดำเนินการประชุม มีนักวิชาการร่วมด้วย....ปิดท้ายการประชุม ประธานสมัชชาสุขภาพ บอกว่า ไม่ว่า พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติจะผ่านออกมาเป็นกฎหมายเมื่อใดหรือไม่ก็ตาม ภาคประชาชนและภาคีต่างๆในจังหวัดอุดรธานี จะไม่หยุดอยู่แค่นี้ สมัชชาสุขภาพจังหวัดจะทำงานร่วมกัน เพื่อเคลื่อนตัวสร้างสุขภาพด้วยกันต่อไป...”

หลังจากนั้นก็มีการพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพเรื่อยมา ช่วงปี๒๕๔๙ ถึง๒๕๕๕มีการใช้สมัชชาสุขภาพเป็นกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหลายเรื่อง หลายประเด็น สรุปได้ตั้งแผนภาพข้างล่างนี้

เส้นทางการขับเคลื่อนสัมชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี

- 
ปี 2549 → จัดเวที ทบทวนอดีต มองปัจจุบัน ตานต่ออนาคต สัมชชาสุขภาพอุดรธานี ได้ประเด็น 1. ภูมิปัญญา 2. คนตรีอาชีพ 3. เด็กเยาวชนและสตรี
- 
ปี 2550 → ขับเคลื่อนประเด็นตามลุ่มีมติพิเศษเทศบาลนครอุดรธานีได้ แผนงานโครงการลุ่มีมติพิเศษเทศบาล
- 
ปี 2551 → ประเด็น คนตรีอาชีพ อ.อุบลชัย จ.อุดรธานี ได้ข้อเสนอผู้อบต. และสิทธิสตรีจังหวัดยี่เป็ง อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี
- 
ปี 2552 → พัฒนากลไกและศักยภาพเครือข่าย ฐานข้อมูลเครือข่ายตัวหน้า ขับเคลื่อนประเด็น สิทธิสตรีจังหวัดยี่เป็ง และกำหนดประเด็น 1.ปัญหาเด็กเยาวชน 2.สุขภาพผู้สูงอายุ 3.ปัญหาสังคม
- 
ปี 2553 → ทำข้อเสนอประเด็นสุขภาพภาวะเด็กเยาวชน 4 ประเด็น (เรื่อง "ไมพริ้อม,เยาวชนกัมแอลกอฮอล์,เด็กติดเกม,ความรุนแรงในเด็กเยาวชน
- 
ปี 2554 → มีมติสัมชชาสุขภาพเพื่อสุขภาพวะเด็กและเยาวชน 4 ประเด็น / จัดทำรรมบุญสุขภาพตำบล

www.themegallery.com **LOGO**

ปี 2550 เวทีสัมชชาสุขภาพลุ่มีมติเหตุจรรจรในเขตเทศบาลนครอุดรธานี






www.themegallery.com **LOGO**

เมื่อเดือนธันวาคม๒๕๕๑ ผมไปลงนามความร่วมมือพัฒนาสัมชชาสุขภาพของจังหวัดอุดรธานีกับองค์กรภาคีเครือข่าย จำนวน ๒๐ องค์กร เพื่อให้คำมั่นสัญญากันว่าจะใช้สัมชชาสุขภาพให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนร่วมกันต่อไป



ลงนามความร่วมมือ๒๕๕๑

เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๔ แกนนำสมัชชาสุขภาพจังหวัดอุตรธานีเชิญผู้นำอบต.และเทศบาลเกือบ ๑๐แห่งไปดูงานการจัดทำ “ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่” ที่ตำบลชะแล อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสงขลา เพื่อนำแนวคิดและประสบการณ์มาปรับใช้และพัฒนาต่อยอดที่อุตรธานี ซึ่งขณะนี้กำลังมีการแตกดอกออกผล ตามมาเป็นธรรมนูญสุขภาพตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านตลาด อำเภอเมือง, ตำบลหนองอ้อ อำเภอหนองบัวซอ, ตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ เป็นต้น



กล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนกระบวนการสมัชชาสุขภาพที่อุตรธานี มีการเคลื่อนตัวมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีแกนนำสำคัญครบทั้ง ๓ ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นแกนหลัก โดยมี **คุณสำรวย โยธาวิจิตร (อึ้ง)** หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนยุทธศาสตร์ และ **คุณสธิตาภรณ์ สุระธิตย์(ปุ๋ย)** เป็นแกน ภาคประชาสังคม มีนายหญิง **คุณนิลิต ศักยพันธ์ (ดา)** เป็นแกน และภาควิชาการ มี **ผศ. ดร. อัจฉรา จินวงษ์ (แอ้)** จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นแกน

ทั้งหมดนี้คือ “ตัวจี๊ด” ที่รวมกันเป็น “ไตรพลัง” ตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเข็มนาฬิกาที่เด่นชัดมาก



คุณป๋วย



ดร. อัจฉรา

๘.๔ คุยกันฉันท์มิตร

บ่ายวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ห้องประชุมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี เรามีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อการต่อยอดสมัชชาสุขภาพจังหวัดกัน มีตัวแทนองค์กรภาคีเครือข่ายต่างๆ เข้าร่วมประชุมประมาณ ๕๐ คน บรรยากาศเป็นไปอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง หลายคนเป็นเพื่อนเก่ากันมานาน บางคนเป็นเพื่อนใหม่ ได้แก่ พตท.บุญฤทธิ์ ศรีวิไตร รอง.ผกก.สภ.อุดรธานี คุณสุดา คำสวนมอญ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด คุณจิตติรัตน์ ดิศโยธิน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น



บรรยากาศการประชุม

“ตลอดเวลาหลายปีที่ทำงานสนับสนุนให้เกิดสมัชชาสุขภาพที่อุดรธานี บอกตัวเองเสมอว่า ทำเพื่อคนอุดร ไม่ใช่ทำเพราะเป็นหน้าที่ข้าราชการ เราเคยจัดสมัชชาสุขภาพ มีแม่ค้าส้มตำมาเข้าร่วมให้ความเห็นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ มาตรงเวลามาก พอเที่ยงขอลกลับไปขายส้มตำ บ่ายโมงกลับมาใหม่มาตรงเวลาเลย ภาพที่เห็นทำให้มีความสุขมาก มีคนเข้าร่วมกระบวนการมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งคนเก่าและคนใหม่

อย่างเรื่องการทำธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ ซึ่งก็คือการทำนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในรูปแบบใหม่อย่างหนึ่ง มีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยถามว่าทำไมไม่บอกเขาบ้าง พวกเขาอยากไปสนับสนุนให้ชุมชนทำบ้าง พวกเขาบอกว่า อยากก้าวข้ามงานสาธารณสุขแบบเดิมๆ อยากทำเรื่องเด็ก เรื่องเยาวชน เพราะมีประเด็นที่เกี่ยวกับสุขภาพทั้งนั้น”

คุณสำรวย โยธาวิจิตร เล่าจากจากประสบการณ์ตรง



คุณสำราญ



ทนายนิสิต

“กว่าจะเข้าใจว่ากระบวนการสมัชชาสุขภาพคืออะไร มีประโยชน์อย่างไร ต้องใช้เวลาทำ ใช้เวลาเรียนรู้ตั้ง ๔ ปี ถึงจะเข้าใจว่าใช้ประโยชน์เพื่อทำนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจะได้จริง เพราะเปิดกว้างให้ทุกภาคีเครือข่ายเข้าร่วมได้มากที่สุด แต่ที่ผ่านมามีพยายามชวนภาคธุรกิจและภาคการเมืองเข้าร่วมด้วย แต่ยังทำได้น้อย คงต้องพยายามกันต่อไป”

คุณนิสิต ศักยพันธ์ แสดงความเห็นไว้



คุณไพบูลย์



อาจารย์ศิริรัตน์ ศรีสุทธิพันธ์พร

“ที่ผ่านมามีภาครัฐมักจะส่งคนเปลี่ยนหน้ากันมาร่วมทำงาน ทำให้ไม่ต่อเนื่อง ตัวเองอยากร่วมงานสมัชชาสุขภาพมาก แม้ส่วนตัวก็อยากร่วม” **คุณจุติรัตน์ ดิศโยธิน** ให้ความเห็น

คุณจักรพันธ์ คำลาภ ผู้แทนนายอบจ.อุดรธานีฝากว่า “งานสมัชชาสุขภาพควรเชื่อมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะมีส่วนในการทำงานภาคปฏิบัติโดยตรง งานจึงจะสำเร็จ ทางท่านนายอบจ.ยินดีสนับสนุนเต็มที่ ไปใช้ได้ทั้งสถานที่และอื่น ๆ”



ภาพหมู่หลังเสร็จการประชุม

คุณหมอสัญญาชัย กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า

“ที่ผ่านมา สาธารณสุขสนับสนุนงานนี้เต็มที่อยู่แล้ว เพราะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพพี่น้องคนอุดร เราต้องช่วยกันทำ โดยมีมุงที่ ๔ สร้าง คือ หนึ่ง สร้างความเข้าใจและจิตสำนึกของภาคีต่างๆ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้วย สอง สร้างกลไกดูแลกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดให้เข้มแข็งและทำงานต่อเนื่องได้ อาจต้องพัฒนากลไกที่ระดับอำเภอด้วย สาม สร้างกระบวนการหรือเวทีสาธารณะหรือเวทีสมัชชาสุขภาพให้เกิดในหลาย ๆ ระดับ หลาย ๆ เรื่อง อย่างสม่ำเสมอ และ สี่ สร้างศักยภาพทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นและขยายวงออกไปเรื่อยๆ

เราสามารถช่วยกันทำ ช่วยกันเติมทรัพยากรจากหลายๆ แหล่งเข้ามาทำงานร่วมกัน ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ไม่ควรมีเจ้าภาพเดียว ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เพื่อคนอุดร โดยคนอุดร สำหรับสสจ.มีหน้าที่สนับสนุน มีหน้าที่บริการอยู่แล้ว อะไรที่เป็นประโยชน์กับประชาชน เราหนุนเต็มที่”

ในส่วนของสช.ซึ่งมีหน้าที่ดูแลสนับสนุนการใช้เครื่องมือตามพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่ผ่านมายังให้การสนับสนุนแก่จังหวัดแบบลุ่มๆ ดอนๆ

จากนี้ไป ได้ปรับแผนและวิธีการทำงาน หันมาสนับสนุนกลไกการจัดการ และสนับสนุนการพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายภาคีในจังหวัดได้ร่วมกัน “ต่อยอด” กระบวนการสมัชชาสุขภาพที่อุดรธานี

ที่งามอยู่แล้ว ใ้งามยิ่งขึ้นไปอีก.....(final๑๕ตค๕๕)